

*Збаразька централізована бібліотечна система
Методично-бібліографічний відділ*

Серія: «Бібліотекарю на замітку»

*До 25-ти річчя відзначення
Незалежності України*

*«Україно, з-під серця краплино – моя доля,
життя і снага»*

*Любить у траурі, у печалі, в бою, в цей час, як струміть батареї.
Всім серцем любить Україну свою, і вічні ми будемо з нею!*

Методично-бібліографічні поради

Збараж-2016

Матеріал підготувала: Л. Буряк, методист ЦБС;
Редактор: Т. Кульпа, зав. методично-бібліографічного відділу;
Комп'ютерний набір: Л. Буряк;
Відповідальна за випуск: О. Бойко, директор ЦБС

**Україно, з-під серця краплино – моя доля, життя і снага :
До 25-ти річчя відзначення Незалежності України [Текст] :**
метод.-бібліогр. поради / Збараз. централіз. бібл. система; метод.-
біблогр. від.; підгот. Л. Буряк; ред. Т. Кульпа. – Збараж, 2016. – 52
с. : фотогр.

Методичні поради адресовані бібліотекарям публічних та шкільних бібліотек, клубним працівникам, вчителям, студентам та учням.

Проголошення незалежності України — шлях, що пройшов український народ від Декларації про Державний суверенітет (16 липня) до проголошення незалежності держави, що отримала офіційну назву — Україна, проголошення Акта її Незалежності (24 серпня), підтвердження цих законодавчих рішень на Всеукраїнському референдумі з обранням Президента України. Формування легітимного переходу всієї повноти влади денонсацією союзних угод про утворення СРСР (співзасновником якого була УРРС), пов'язаних розпадом СРСР.

2016 рік, коли Україна відзначає 25-ліття незалежності, Український інститут національної пам'яті назвав Роком Державності – на честь низки історичних подій, які привели до проголошення, а потім відновлення Україною незалежності у ХХ столітті.

24 серпня 1991 року прийнято Акт проголошення незалежності України, що був схвалений всеукраїнським референдумом 1 грудня 1991 року. Хоча 24 серпня 1991 року стало початком відліку історії сучасної Української державності, історики сходяться у висновках, що того дня насправді відбулося відновлення державної незалежності України.

Уперше в ХХ столітті незалежність України була проголошена 22 січня 1918 року IV Універсалом Української Центральної Ради. Держава проіснувала 3 роки. Це був час безперервної боротьби за її збереження. Вже тоді Україна мала всі ознаки держави: територію, окреслену кордонами, герб, військо, грошову систему, мову, налагоджені дипломатичні відносини з іншими державами.

Через рік – 22 січня 1919 року – відбулася не менш вагома подія – об'єднання Української Народної Республіки (УНР) і Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР) в одну державу. Об'єднання УНР і ЗУНР продемонструвало можливість

цивілізованого демократичного збирання території в єдину суверенну державу.

Через низку зовнішніх (війна на кілька фронтів) та внутрішніх (неготовність політичної еліти) причин ця державність була нетривалою. Проте сам факт існування незалежної соборної держави відіграв вирішальну роль у подальшому розвитку українського визвольного руху. Його учасники протягом наступних десятиліть боролися зі зброєю в руках чи ненасильницькими методами за відродження Української самостійної соборної держави.

Знову українська держава постала 15 березня 1939 року. Коли проголошували незалежність Карпатської України з трибуни Сойму звучали такі слова: *«Наша Земля стає вільною, незалежною та проголошує перед цілим світом, що вона була, є й хоче бути УКРАЇНСЬКА. І коли б навіть нашій молодій Державі не суджено було довго жити, то наш Край залишиться вже назавжди УКРАЇНСЬКИЙ, бо нема такої сили, яка могла б знищити душу, сильну волю нашого українського народу»*.

Державу довелося відстоювати у боротьбі із союзником німецьких нацистів – авторитарною Угорщиною. У результаті боїв утрати січовиків становили до 1,5 тис. осіб убитими, пораненими та полоненими. Ще 4,5 тис. патріотів стали жертвами угорського терору після поразки Карпатської України. 16 березня 1939 року ворог зумів захопити столицю – Хуст. А вже 18 березня угорськими військами була окупована більша частина території Карпатської України. Однак, у гірських районах Карпатської України загони Карпатської Січі продовжували боротьбу з угорськими регулярними частинами до кінця травня 1939 року. Таким чином, у 1939 році українці на Закарпатті першими у міжвоєнній Європі зі зброєю в руках стали на захист своєї свободи проти союзників Німеччини. Історія Карпатської України стала

однією зі сторінок боротьби українців за встановлення української державності.

30 червня 1941 року у Львові Організація українських націоналістів (ОУН(б)) проголосила Акт відновлення Української Держави. Цей процес охопив всю територію західних областей, Житомирську та західні райони Київської області, де представники ОУН (похідні групи) проголошували Акт на велелюдних зборах. У відповідь нацисти масово арештовують українських патріотів. Зважаючи на це, ОУН переходить у підпілля і розпочинає антинацистський рух опору, а вже в кінці 1942 року створюється Українська повстанська армія.

Ще десять років після поразки Третього Райху і закінчення Другої світової війни УПА виборювала незалежність України у протистоянні з комуністичним тоталітарним режимом.

Наміри мати власну державу роками визрівали у творчості шістдесятників, у правозахисному й дисидентському рухах, у прагненнях мільйонів українців. А вже наприкінці 1980-х – початку 1990-х років стрімко розвивався масовий національно-демократичний рух, на який суттєво вплинула, зокрема, аварія на Чорнобильській АЕС. Трагедія стала чинником активізації національного руху та відцентрових бажань політичних сил.

В умовах політичних реформ у СРСР – лібералізації суспільного життя – у березні 1990 року відбулися вибори до Верховної Ради УРСР і місцевих рад. Значного успіху на цих виборах досяг Демократичний блок. Опозиційним до комуністичного керівництва силам вдалося провести своїх представників і до місцевих рад. Таким чином, за підсумками виборів 1990 року Україна вперше отримала бодай частково демократично обраний парламент і місцеві ради. Ідея незалежності України зазвучала в стінах законодавчого органу на повний голос.

16 липня 1990 року її оформлено в перший законодавчий акт – Декларацію про державний суверенітет України.

Спроба у Москві 19 серпня 1991 року «оновити» Радянський Союз у сталінських традиціях стала поштовхом до розгортання національно-демократичного руху за незалежність у більшості республік СРСР. Українці збиралися на масові мітинги з вимогою виходу зі складу СРСР.

24 серпня 1991 року на позачерговому засіданні Верховна Рада УРСР ухвалила Акт проголошення незалежності України, зазначивши у ньому, що продовжується тисячолітня традиція державотворення в Україні, яка має право на самовизначення, передбачене Статутом ООН та іншими міжнародно-правовими документами.

1 грудня 1991 року на Всеукраїнському референдумі українці підтвердили прагнення жити в незалежній державі, зробивши її незворотнім фактом історії. 90,32 % виборців ствердно відповіли на питання в бюлетені «Чи підтверджуєте Ви Акт проголошення незалежності України?» У Криму ідею незалежності України підтримали 54,19 % виборців, у Донецькій області – 83,90 % і 83,86 % – у Луганській. Референдум засвідчив, що джерелом української державності є воля народу, він став запобіжником щодо спроб реанімації СРСР у формі Договору про Союз суверенних держав.

Першими із понад 130 країн світу Українську державу визнали Польща, Канада, Латвія і Литва.

РІК ДЕРЖАВНОСТІ УКРАЇНИ У ДАТАХ

22 січня Україна відзначала день проголошення першої незалежності у 1918 році та День Соборності, який встановлено на відзначення проголошення Акта злуки УНР і ЗУНР у 1919 році.

Заходи з цієї нагоди розпочали відзначення ювілейних дат у рамках Року Державності України. Окрім них, такими мають стати:

15 березня – цього дня 1939 року Сойм Карпатської України проголосив Карпатську Україну незалежною державою;

30 червня – у цей день 1941 року в окупованому Німеччиною Львові проголошено відновлення Української Держави;

16 липня – цього дня у 1990 році Верховною Радою Української РСР прийнято Декларацію про державний суверенітет України;

24 серпня – Верховною Радою Української РСР у 1991 році прийнято Акт проголошення незалежності України;

1 листопада – день «Листопадового зриву», коли у 1918 році розпочалось українське повстання у Львові, в результаті якого невдовзі проголошено Західно-Українську Народну Республіку;

1 грудня – 1991 року в цей день відбувся Всеукраїнський референдум на підтвердження Акта проголошення незалежності України.

На виконання Закону України «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті» від 9 квітня 2015 року № 314-VIII та Указу Президента України «Про відзначення 25-ї річниці незалежності України» від 3 грудня 2015 року № 675, з метою засвідчення поваги до подвигу борців за свободу, незалежність і територіальну цілісність України, протягом 2016 року в навчальних закладах країни мають відбутися різноманітні заходи: інформаційні, наукові, просвітницькі та культурні проекти, присвячені історії здобуття Україною незалежності та 25-й річниці цієї події, видатним діячам українського державотворення, захисникам Батьківщини, які сьогодні відстоюють суверенітет і територіальну цілісність держави.

Пропонуємо протягом 2016 року передбачити у публічних бібліотеках району відзначення кожної ключової події Року

Державності та вшанування видатних осіб. З метою підвищення ефективності та результативності заходів рекомендуємо провести тижні історії, круглі столи, години патріотизму, літературно-музичні вечори, книжкові виставки, віртуальні подорожі під загальноукраїнським гаслом «**НЕЗАЛЕЖНІСТЬ. Від 1991-го – назавжди**».

Мета проведення заходів до відзначення пам'ятних дат у рамках Року Державності України:

- поглибити знання користувачів про ключові події ХХ століття, політичних, громадських, військових, культурних діячів, які були визначними для українського державотворення;
- звернути увагу на тяглість українських державотворчих традицій;
- актуалізувати серед читачів ідеї соборності та суверенності держави – головних передумов розвитку незалежної України;
- формувати та розвивати різні види вмінь, навичок, які мають стати фундаментом формування громадянської, історичної та національної свідомості юного покоління;
- активізувати пізнавальний інтерес до засадничих державотворчих подій історії України ХХ століття;
- формувати активну громадянську позицію користувачів бібліотек і почуття патріотизму.

22 січня 1918 року – проголошення ІV Універсалом Української Центральної Ради незалежності Української Народної Республіки.

Уперше в ХХ столітті Україна проголошувалася незалежною суверенною державою.

ІV Універсал Української Центральної Ради став логічним завершенням складного розвитку українського визвольного руху

доби революції. Він розпочався в березні 1917-го й упродовж одного року зазнав еволюції від ідей політичної автономії та федерації до усвідомлення необхідності власної незалежної держави.

«...Єдиний вихід – проголошення незалежності України, що дасть можливість стати твердо на міжнародній арені і приступити до організації нової фізичної сили», – відзначав під час засідання українського уряду 26 грудня 1917 року один із провідних діячів Української Центральної Ради Микита Шаповал. Проголошенню IV Універсалу передував виступ голови Української Центральної Ради Михайла Грушевського: *«Високі збори!.. Народ наш прагне миру. І Українська Центральна Рада доложила всіх зусиль, щоб дати мир негайно. Але петроградське правительство, Совіт народніх комісарів, оголошує нову «священну війну», а з другого боку, це правительство насилає своє військо, червоногвардійців та більшовиків на Україну... Щоб дати нашому правительству змогу довести справу миру до кінця і захистити від усяких замахів нашу країну, Українська Центральна Рада постановила не відкладати до Установчих зборів ті справи і в цій цілі Українська Рада вже з 9 січня відбувала перманентне, безперервне засідання аж до цього часу і постановила важну річ – видати оцей Універсал».*

Голосували за епохальний для України документ поіменно. Із 49 членів Ради, що брали в ньому участь, «за» було 39, «проти» – 4, «утрималось» – 6 осіб.

Текст IV Універсалу датований 9 (22) січня 1918 року. Документ містив чотири головні напрями: проголошення самостійності Української Народної Республіки; доручення Раді Народних Міністрів укласти мир з Центральними державами; констатацію необхідності боротися з більшовицькою Росією, захищати добробут і свободу українського народу; декларування

основ внутрішнього соціально-економічного будівництва й окреслення заходів для припинення війни з Центральними державами.

1 листопада 1918 року – день «Листопадового зриву», українського повстання у Львові, внаслідок якого невдовзі проголошено Західно-Українську Народну Республіку.

Поразка в Першій світовій війні держав Четверного союзу та визвольні рухи поневолених народів привели до розпаду імперії Габсбургів.

16 жовтня 1918 року, коли імперія вже була приречена, з'явився маніфест імператора «До моїх вірних австрійських народів», який обіцяв федеративну перебудову держави. Згідно з цим документом 19 жовтня 1918 року у Львові на зібранні українських депутатів австрійського парламенту, українців-депутатів галицького і буковинського крайових сеймів, представників національних політичних партій Галичини та Буковини, духовенства і студентства утворено Українську національну раду, – найвищий представницький орган українців Австро-Угорщини. Цього ж дня Українська національна рада оголосила про намір об'єднати всі західноукраїнські землі – Східну Галичину, Північну Буковину і Закарпаття в єдину українську державу. Нове політичне утворення одразу опинилося в гострому конфлікті з поляками, які також інтенсивно розбудовували власну державу і претендували на територію Східної Галичини.

У цей час ініціативу перебрали українські військові, які прагли активних дій. У вересні 1918 року вони утворили Центральний військовий комітет. У жовтні його головою було обрано сотника Легіону Українських січових стрільців – Дмитра Віговського.

31 жовтня 1918 року Центральний військовий комітет реорганізовано в Українську генеральну команду. Вона розіслала

наказ до окружних військових команд перебрати владу на місцях в українські руки.

У ніч на 1 листопада у Львові відбулося повстання. Стрілецькі частини на чолі з Дмитром Віговським взяли під контроль найважливіші установи міста. *«Заснувши 31 жовтня 1918 під австрійською державною владою, виконуваною поляками, населення Львова прокинулося 1 листопада 1918 під владою Української національної ради. Як символ сеї влади маяв на вежі ратуші український синьо-жовтий прапор»*, – писав один із сучасників. За кілька наступних днів українці перебрали владу в Станіславові (нині – Івано-Франківськ), Тернополі, Золочеві, Сокалі, Жовкві, Раві-Руській, Коломиї, Снятині, Печеніжині, Перемишлі та інших містах Східної Галичини й північної Буковини.

9 листопада 1918 р. Українська національна рада створила у Львові уряд – Державний Секретаріат. Очолив його відомий громадський і політичний діяч Кость Левицький. 13 листопада 1918 року затверджено конституційні засади нової держави – «Тимчасовий основний закон про державну самостійність українських земель бувшої австро-угорської монархії». Відповідно до нього держава дістала назву – Західно-Українська Народна Республіка.

22 січня 1919 року – проголошення Акта злуки УНР і ЗУНР.

Разом з власної волі із 1919 року — Саме Акт злуки, а не події вересня 1939 року, є підставовим для історії українського державотворення.

Лідери ЗУНР ініціювали переговори про об'єднання всіх українських земель. Наслідком перемовин стало підписання 1 грудня 1918 року у Фастові Передвступного договору між УНР і ЗУНР про злуку обох українських держав в одну державну одиницю. А вже 3 січня 1919 року Українська національна рада

ЗУНР у Станіславові ратифікувала цей договір і прийняла ухвалу про наступне об'єднання двох частин України.

22 січня 1919 року на Софійській площі в Києві урочисто проголошено Акт злуки УНР та ЗУНР в єдину незалежну державу. В Універсалі Директорії УНР, зокрема, відзначалося: *«Однині воедино зливаються століттями одірвані одна від одної частини єдиної України – Західно-Українська Народна Республіка (Галичина, Буковина, Угорська Русь) і Наддніпрянська Велика Україна. Здійснились віковічні мрії, якими жили і за які умирали кращі сини України. Однині є єдина незалежна Українська Народна Республіка»*. Наступного дня Акт злуки майже одноставно був ратифікований Трудовим конгресом України.

За законом «Про форму влади на Україні» від 28 січня 1919 року Голова Української національної ради ЗУНР Євген Петрушевич мав увійти до складу Директорії УНР. ЗУНР отримала нову назву Західна область Української Народної Республіки (ЗОУНР). Їй гарантувалася територіальна автономія. Гербом ЗОУНР став тризуб замість лева. Державного секретаря закордонних справ ЗОУНР Лонгіна Цегельського призначили першим заступником міністра закордонних справ УНР. Остаточного врегулювати всі питання, пов'язані зі створенням єдиної української держави, повинні були спільні Установчі збори. Однак завершити об'єднання двох державних утворень в єдиний державний механізм завадила окупація українських земель польськими і більшовицькими військами.

Акт злуки 22 січня 1919 року втілює ідею соборності, яку українці відстоювали щонайменше з середини ХІХ ст. Одним із головних наслідків об'єднання УНР і ЗУНР 22 січня 1919 року було те, що з цього часу питання єдності української нації в українській політичній думці вже ніколи не ставилося під сумнів. Упродовж

наступних десятиліть Акт злуки залишався символом та імперативом боротьби за незалежну, соборну державу.

15 березня 1939 року – проголошення незалежності Карпатської України.

Українці на Закарпатті першими у міжвоєнній Європі зі зброєю в руках стали на захист свободи проти союзників Німеччини.

29 вересня 1938 року відбулася Мюнхенська конференція за участі райхканцлера Німеччини Адольфа Гітлера та прем'єр-міністрів Італії – Беніто Муссоліні, Великобританії – Невілла Чемберлена та Франції – Едуарда Деладьє. За її наслідками було укладено угоду про передачу Судетської області Чехословаччиною Німеччині. Під впливом Берліна Угорщина та Польща також висунули територіальні вимоги до Праги.

З метою зберегти державу чехословацька влада пішла на поступки домаганням словаків та українців. 11 жовтня 1938 року на вимогу політичних сил Підкарпатської Русі Прага призначила перший автономний уряд, який згодом очолив Августин Волошин – греко-католицький священник, директор учительської семінарії.

Щойно новий уряд Підкарпатської Русі розпочав свою діяльність, як 2 листопада 1938 року відбувся перший Віденський арбітраж за рішенням якого Чехословаччина змушена була передати Угорщині південні округи автономних Словаччини та Підкарпатської Русі. Таким чином, Закарпаття втратило понад 12% своєї території, на якій було 97 населених пунктів, зокрема найбільші міста: Ужгород, Мукачеве, Берегове, де мешкало близько 175 тис. осіб, у т.ч. – понад 33 тис. українців. Виконуючи рішення Віденського арбітражу, уряд Августина Волошина змушений був переїхати з Ужгорода до Хуста, який став столицею автономного українського краю у складі федеративної Чехо-Словацької республіки.

Уряд Августина Волошина прийняв низку важливих рішень. 25 листопада 1938 року видав розпорядження про запровадження на території краю української мови, а наприкінці грудня розпустив земський уряд у Хусті, офіційно дозволив вживати поряд із назвою «Підкарпатська Русь» також назву «Карпатська Україна». Згодом виконавча влада в краї повністю перейшла до уряду Волошина, який провів важливі реформи в соціально-економічній, культурній, освітній та релігійній сферах. Для захисту краю 9 листопада 1938 року в Хусті була створена Організація Народної Оборони Карпатська Січ, яку очолив Дмитро Климпуш, колишній підстаршина австро-угорської армії, керівник спортивно-пожежного товариства «Січ». 1 січня 1939 року була створена Жіноча Січ, які очолили Стефанія Тисовська та Марія Химинець. Станом на лютий 1939 року особовий склад Карпатської Січі становив майже 15 тис. осіб.

14 березня 1939 року парламент у Братиславі проголосив незалежність Словаччини. Зв'язок між карпатською Україною і Прагою ускладнився, ставало зрозуміло, що це кінець Чехо-Словацької республіки. Увечері того ж дня прем'єр Августин Волошин проголосив Карпатську Україну незалежною державою, водночас було названо склад нового уряду. Тим часом, окремі підрозділи угорських військ перейшли кордони Карпатської України.

15 березня 1939 року в Хусті відбулося засідання Сойму Карпатської України. Таємним голосуванням президентом новоствореної української держави обрали Августина Волошина, депутати ухвалили два закони, які мали статус конституційних і визначали форму нового державного утворення. Зокрема, підтверджували, що Карпатська Україна є незалежною державою, республікою на чолі з президентом, обраним Соймом. Державною мовою Карпатської України проголошувалася українська.

Державним прапором затвердили національний синьо-жовтий прапор, а державним гербом – сполучення крайового герба (ведмідь у лівому червоному колі й чотири сині та три жовті смуги в правому півколі) з національним (тризуб Володимира Великого з хрестом на середньому зубі). Державним гімном оголосили національний гімн «Ще не вмерла Україна».

Того ж дня масштабний наступ на Карпатську Україну в напрямку Хуста розпочали угорські війська. Угорське командування планувало якнайшвидше захопити місто й арештувати членів українського уряду, не допустивши відкриття Сойму Карпатської України. Найбільш кровопролитні бої відбулися на Севлюсько-Хустському відтинку фронту, кульмінацією яких став бій на Красному полі. За даними суперника, у боях на Красному Полі загинуло 230 оборонців Карпатської України, ще 450 потрапили в полон. Втрати угорців убитими становили 160 осіб, ще близько 400 отримали поранення. Загалом, під час окупації території Закарпаття угорськими військами сили Карпатської України провели близько 22 великих і малих боїв. 18 березня 1939 року територію Карпатської України зайняли війська суперника, які на всіх карпатських перевалах дійшли до польського кордону.

Опір, який чинили бійці Карпатської України ворожим військам, був безпрецедентним прикладом збройного виступу проти планів союзниці гітлерівської Німеччини Угорщини в ході територіальних змін у Центрально-Східній Європі напередодні Другої світової війни. Оборона Карпатської України отримала широкий розголос у міжнародній пресі.

30 червня 1941 року – проголошення Акта відновлення Української Держави.

З другої половини 1940 року в українських самостійницьких колах очікували на початок неминучої війни між Німеччиною і

СРСР. Представники обох гілок ОУН – Андрія Мельника і Степана Бандери – сподівалися, що війна принесе швидку поразку і розвал Радянського Союзу. Це, в свою чергу, дасть змогу реалізувати ідею здобуття української державності. Хоча ніхто не знав, як поведе себе німецьке керівництво у справі вирішення «українського питання» після війни.

Керівництво ОУН (м) схилилося до того, щоб вести переговори про самостійність України із керівництвом гітлерівської Німеччини. Натомість молодше покоління націоналістів на чолі із Степаном Бандерою обрали тактику «доконаних фактів», намагаючись змусити Берлін визнати за українцями право на самостійність.

Зранку 30 червня 1941 року до Львова, який напередодні уже залишили частини Червоної армії та війська НКВД, увійшла спеціальна похідна група (15 осіб). Вона складалася із провідних діячів ОУН (б) на чолі з заступником Степана Бандери Ярославом Стецьком. Цей день члени його групи та підпільники, які до них приєдналися, провели у переговорах із провідними діячами українського політичного руху та лідерами української спільноти міста. Зокрема, Ярослава Стецька прийняв митрополит Української греко-католицької церкви Андрей Шептицький. Він благословив оголошення незалежності.

Увечері 30 червня 1941 року у Львові в приміщенні місцевої «Просвіти» на площі Ринок відбулося засідання Національних зборів. Після виступів і вітальних промов Стецько з балкону будівлі зачитав Акт відновлення Держави. Кілька тисяч людей на площі зустріли промовця аплодисментами і співом гімну «Не пора, не пора...». Під час зборів було обрано Українське державне правління – уряд, на чолі з Ярославом Стецьком.

Текст Акта складався із трьох пунктів. У перших двох оголошувалося про відновлення державності, тривалу боротьбу

ОУН за державність і створення української влади на західних землях, яка згодом підпорядкувалася владі в Києві. У третьому пункті йшлося про майбутню співпрацю з нацистською Німеччиною. Цього пункту не було в редакції документа від травня 1941 року. Українські історики вважають, що його поява зумовлена, передусім, військовою присутністю німців у Львові і була дипломатичним реверансом з боку керівництва ОУН (б), спробою заручитися німецькою підтримкою незалежності. Важливо, що Акт 30 червня 1941 року декларував відновлення української державності, тобто спирався на державотворчу традицію УНР і ЗУНР.

Ставлення українців до можливого союзу відображає цитата з меморандуму ОУН (б), надісланого німецькому уряду, за тиждень до проголошення Акта: *«Німецькі війська, які ввійдуть в Україну спершу, звичайно ж, привітають, як визволителів, та таке ставлення може дуже швидко змінитись, якщо Німеччина ввійде не з метою та гарантіями відновлення Української Держави. Німеччина шукає на Сході не тільки економічний простір, який відомий як сировинна база, а й переслідує політичні цілі, відображені у понятті нового європейського порядку. Новий європейський порядок без самостійної національної української держави є немислимим...»*

Подальший перебіг подій засвідчив, що керівництво нацистської Німеччини не було зацікавлене в існуванні самостійної Української держави. У Берліні прийняли рішення про арешти українських націоналістів. 5 липня 1941 року в Кракові затримали Степана Бандеру. Після допитів його відправили в Берлін під домашній арешт. Згодом перевели до концтабору Заксенгаузен. Протягом першої половини липня 1941 року гестапо заарештувало цілу низку діячів ОУН(б). Із 11 липня 1941 року німецькі окупанти заборонили будь-яку політичну діяльність українським

організаціям. Тоді ж були заборонені будь-які маніфестації на підтримку Акта 30 червня 1941 року.

Незважаючи на заборони та переслідування з боку окупаційних властей, похідні групи ОУН (б), що вирушили вглиб України, проголошували Акт відновлення Української Держави в інших українських містах, активно розбудовували український державний апарат на землях, захоплених Вермахтом. Зокрема, станом на 22 липня 1941 року владу Українського державного правління було встановлено протягом кількох тижнів на теренах 187 (з 200 усього) районів Західної України. Проте націоналісти не обмежилися теренами Західної України, за участю членів Похідних груп та місцевих жителів проголошено незалежність і створено органи влади в Житомирі, Проскуріві, Кам'янці-Подільському, Кривому Розі, Нікополі, Миколаєві, Дніпропетровську.

Зростання активності українських підпільників, їх діяльність у всеукраїнському масштабі, викликало занепокоєння німецьких властей. 17 липня 1941 року з Берліна в окуповані області України надійшла директива з наказом затримувати членів похідних груп. А вже у вересні 1941 року німецька поліція безпеки провела чергові масові арешти серед активних членів ОУН (б). Націоналісти остаточно переходять до тактики підпільної боротьби проти нацистського окупаційного режиму, в рамках якої в кінці 1942 року створюють Українську повстанську армію.

16 липня 1990 року – ухвалення Декларації про державний суверенітет України.

Державний суверенітет визначався як верховенство, самостійність, повнота і неподільність республіканської влади в межах території УРСР, незалежність і рівноправність у міжнародних зносинах.

В Україні політика перебудови призвела до активізації всього суспільно-політичного життя та посилення національно-

визвольного руху. Широку популярність набули такі громадські об'єднання, як «Меморіал», Товариство української мови імені Тараса Шевченка, Студентське братство, Український культурологічний центр та ін. У вересні 1989 року виникає перша масова, фактично опозиційна до влади політична структура – Народний рух за перебудову.

За результатами виборів 1990 року в парламенті радянської України вперше з'явилася доволі чисельна група депутатів, які ставили за мету незалежність України. Саме за їхньої ініціативи 16 липня 1990 року вдалося провести радикальну за змістом декларацію, яка, по суті, стверджувала суверенність України. За підсумками голосування про ухвалення декларації “проти” були лише 4 депутати, 1 утримався.

Державний суверенітет визначався як верховенство, самостійність, повнота і неподільність республіканської влади в межах території УРСР, незалежність і рівноправність у міжнародних зносинах. Територія УРСР в існуючих кордонах проголошувалася недоторканою. Верховна Рада Української РСР постановляла, що віднині від імені народу України може виступати тільки вона. Декларація утверджувала виключне право українського народу на володіння, користування та розпорядження національним багатством своєї країни. Ішлося про те, що УРСР має створити власні банки, а також самостійно формувати цінову, фінансову, митну та податкову системи, державний бюджет та контролювати використання його коштів, а в разі потреби запровадити власну грошову одиницю. Наголошувалося також на проблемі екологічної безпеки. Проголошувалося право на власні збройні сили, внутрішні війська, органи державної безпеки. Українська держава перебрала право самостійно визначати порядок проходження військової служби громадянами Республіки. Задекларовано намір України в майбутньому стати нейтральною

державою, яка не братиме участі у військових блоках і дотримуватиметься трьох неядерних принципів: не приймати, не виробляти і не набувати ядерної зброї. Водночас проголошувалося, що УРСР у повному обсязі відновлює міжнародний статус, а отже, є повноправним учасником міжнародних відносин, безпосередньо бере участь у загальному європейському процесі та європейських структурах. Визнавався обов'язок державних органів влади забезпечувати національне культурне відродження українського народу, запровадження та функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя. Крім того, усім національним групам, які проживали на території України, гарантувалося право на вільний національний культурний розвиток.

24 серпня 1991 року – прийняття Акта проголошення незалежності України.

Проголошення державної незалежності Україною відіграло вирішальну роль у розпаді СРСР та остаточній ліквідації комуністичної тоталітарної системи.

У квітні 1991 року з ініціативи Президента СРСР

Михайла Горбачова у Ново-Огарьово, що під Москвою, проходили переговори керівників дев'яти республік (Росія, Україна, Білорусія, Казахстан, Узбекистан, Туркменія, Киргизія, Таджикистан і Азербайджан) про зміст нового союзного договору. Підписання договору планувалося на вересень – жовтень 1991 року на з'їзді народних депутатів СРСР. Представники національно-демократичної опозиції готувалися до акцій протесту з метою не допустити цього підписання. З іншого боку група найконсервативніших представників союзних спецслужб,

компартиїної, радянської та військової бюрократії вважали новий союзний договір надто ліберальним. Вони створили Державний комітет з надзвичайного стану (рос. – ГКЧП) та 19 серпня 1991 року здійснили державний переворот, оголосивши запровадження надзвичайного стану та увівши в Москву війська.

Народний рух України, Партія демократичного відродження України та інші демократичні сили закликали народ до непокори ГКЧП. Керівництво КПУ стало на бік заколотників. Але країною прокотилися акції на підтримку законно обраної влади та державного суверенітету.

21 серпня переворот провалився. Спроба відновити тоталітарну радянську систему і згорнути демократичні процеси зазнала краху.

24 серпня 1991 року відбулася позачергова сесія Верховної Ради Української РСР, на якій було ухвалено **Акт проголошення незалежності України**. Історичне рішення було прийнято абсолютною більшістю: 346 голоси було віддано «за проголошення незалежності, і лише 1 – «проти».

Однак проголошення незалежності України не було випадковим явищем, зумовленим московським переворотом. Поразка ГКЧП лише пришвидшила момент формального проголошення (а з погляду історичної спадкоємності – **відновлення**) державної незалежності України. Цей процес відбувався мирно для України. Проте це не применшує закономірності й легітимності тієї історичної події, її визначальної ролі в припиненні існування тоталітарного СРСР.

1 грудня 1991 року – Всеукраїнський референдум на підтвердження Акта проголошення незалежності України.

Під час демократичного волевиявлення 1 грудня 1991 року Український народ підтвердив і засвідчив прагнення жити в суверенній державі.

Постановою Верховної Ради Української РСР «Про проголошення

незалежності України» від 24 серпня 1991 року ухвалено рішення щодо проведення всеукраїнського референдуму на підтвердження Акта. 11 жовтня 1991 року окремою постановою Верховної Ради України затверджено текст бюлетеня та звернення до народу.

Бюлетень референдуму містив текст Акта проголошення незалежності України і запитання: «Чи підтверджуєте Ви Акт проголошення незалежності України?» із двома варіантами відповіді: «Так, підтверджую» або «Ні, не підтверджую».

Спеціальне звернення Верховної Ради України містило заклик до громадян України підтримати Акт проголошення незалежності України:» *Співвітчизники! Будьмо єдині в прагненнях наших, в розбудові незалежної державності України! Наша земля пережила багато кривд і страждань, неволі, лихо засівало її – тож 1 грудня сама історія дає нам шанс, можливо останній, стати справжніми громадянами, творцями своєї держави, будівниками «власної хати», де панують «своя правда, і сила, і воля».*

Референдум відбувся в усіх 27 адміністративних регіонах України: 24 областях, Автономній республіці Крим, Києві та Севастополі. У голосуванні взяли участь 31 891 742 виборці, або 84,18 % тих, хто мав право брати участь у референдумі та виборах Президента України (37,8 млн. громадян). На підтримку незалежності

висловились 28 804 071 громадянин, або 90,32 % тих, хто брав участь у голосуванні. Референдум мав імперативний характер, його рішення було загальнообов'язковим та не потребувало окремого затвердження.

За підсумками референдуму були зміцнені правові засади державного суверенітету, створені умови для подальшого розгортання державотворчих процесів у незалежній Україні.

Рекомендації щодо форми і методів проведення Тижня історії Незалежності та інших заходів

Проведення предметного тижня є ефективним засобом виховання й індивідуального зростання користувачів бібліотек, підвищення їхнього пізнавального інтересу, стимулювання творчої активності, розвитку компетентностей. Тиждень історії в рамках Року Державності повинен не тільки заохотити відвідувачів до вивчення історії України, а дізнатися про українські державотворчі традиції та Людей Свободи, які стали символом боротьби за незалежність.

Зміст заходів у рамках Тижня історії має бути тісно пов'язаний з основним програмним курсом і втілюватися пізнавальними, навчально-виховними, ігровими, мистецькими засобами.

- **Розповіді, виховні бесіди, ігри-бесіди** про події Української революції 1917–1921 років, про шлях здобуття Україною незалежності, Людей свободи;
- **«Естафета злагоди» – майстер-класи** спільно з волонтерами, а також народними майстрами щодо виготовлення саморобних іграшок і сувенірів з використанням народних традицій і національної символіки;

- ✚ **«Збережи незалежність»** – конкурси оберегів ручної роботи для захисників Української незалежності на Сході України;
- ✚ **Конкурс малюнків** «Наша незалежність»;
- ✚ **Віртуальні подорожі** з використанням наочних і технічних (аудіовізуальних) засобів;
- ✚ **Відео-урок з подальшим обговоренням** «Дорога до свободи», «Разом з власної волі з 1919-го», «Люди свободи»;
- ✚ **Ділові ігри, вікторини, диспути, брейн-ринги,** обговорення, «Єднання заради Незалежності»;
- ✚ **Конкурс історичного есе** «Я – Незалежність»;
- ✚ **Історичний квест** «Знайди Декларацію – врятуй незалежність України»;
- ✚ **Родинна гра-подорож до Країни Кросвордів:** аукціон історичних кросвордів, шарад, сканвордів, ребусів, присвячених здобуттю Україною незалежності;
- ✚ **«Історія України» й «Українська література» – Літературна майстерня й Усний журнал,** присвячені вивченню, читанню та обговоренню творів відповідної тематики;
- ✚ **Марафон мультимедійних проєктів** «Незалежність назавжди». Проєкти мають бути презентовані будь-яким мультимедійним засобом – фільмом, відео- чи аудіороликом, інтернет-сторінкою, слайд-шоу, флеш-роликом, Power Point-презентацією тощо;
- ✚ **Творчо-пошуковий урок** «Твоєю силою, волею, словом...», який передбачає роботу із історичними джерелами, наприклад, Універсалами Центральної Ради, Актом злуки УНР та ЗУНР, Конституційний закон про проголошення незалежності Карпатської України Сойму Карпатської України, Актом проголошення незалежності

України, Декларацією про державний суверенітет України тощо;

✚ **Історичний квест «Різні, але єдині»**, спрямований на дослідження у населеному пункті місць ідентичності національних меншин краю;

✚ **Ярмарок доброти** з виготовлення традиційних українських іграшок для дітей-сиріт;

✚ **Науковий проект «Повернуті імена»** із дослідження творчості митців, чії імена були безпідставно викреслені із наукового обігу: «Історія українського письменства» С.Єфремова, «Історія української літератури» Д. Чижевського, літературознавчі праці М. Грушевського, Г. Костюка;

✚ **Книжкові виставки:**

«Стань же окрасою цілого світу, наша свята Україно»,

«Україно, незборима зразу – ти душа великого народу»,

«В усіх тисячоліттях і віках, нехай святиться слово Україна»,

«Могутні масиви народного духу і сил» (до Дня Незалежності України),

«Про світлу й широкую дорогу, яка... до Сибіру вела» (про борців за незалежність України),

«Я більшого щастя не хочу, щоб лиш Україна міцніла й цвіла».

ДЕРЖАВНИЙ ПРАПОР УКРАЇНИ – СВЯТИНЯ НАШОГО НАРОДУ

Рекомендаційний бібліографічний матеріал

Прапор незалежної України має давню історію. За часів України-Русі на стягах зображували небесні світила, хрести, княжі знаки – тризуби, двозуби. Тоді ж почали поширюватися й колірні поєднання.

Головні стяги у XVII ст. були переважно червоно-малинові із зображенням архістратига Михаїла, а також герба гетьмана. Свої прапори мали полки, сотні, курені. Козаки мали корогви різних кольорів: жовті, сині, зелені та ін.

У середині XVII ст., після приєднання Гетьманщини до Російської держави, набувають поширення блакитні (сині) полотнища із золотими чи жовтими зображеннями хрестів та інших знаків. З часів Козаччини жовто-блакитне поєднання кольорів поступово починає домінувати на українських корогвах, прапорах та клейнодах, однак тоді ще не вдалося досягти єдності щодо прапора. Синьо-жовті поєднання в прапорі отримали логічне тлумачення як національні кольори українського народу у XIX – на початку XX століть: синій колір символізував мирне безкрайне небо, а жовтий – стиглі пшеничні лани як символ достатку.

У період створення Української Народної Республіки 22 березня 1918 р. Центральна Рада ухвалила Закон про Державний прапор республіки, затвердивши жовто-блакитний прапор її символом.

13 листопада 1918 р. синьо-жовтий прапор став державним символом і Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). Його

було затверджено на Прикарпатській Русі, а у 1939-му – в Карпатській Україні. Під цим прапором населення Західної України зустрічало Червону армію у вересні 1939 року.

За часів радянської влади в УРСР жовто-блакитна символіка українського прапора (як і знак тризуба) була заборонена, а будь-які її прояви та відображення переслідувалися владою. Традиція державної символіки в поєднанні синьої і жовтої барв була відновлена лише в незалежній Україні.

24 серпня 1991 року відбулося проголошення Акта про незалежність України і над будинком Верховної Ради замайорів синьо-жовтий прапор.

28 січня 1992 року сесія Верховної Ради України прийняла постанову «Про Державний Прапор України». Ним став саме національний синьо-жовтий стяг.

Національна традиція символічного відображення світу, яка формувалася упродовж кількох тисячоліть, мала поєднувати народний, релігійний та державний аспекти в символіці державного прапора: жовта і синя барви у згаданому тлумаченні та знак, нині відомий під назвою тризуб. Такий вигляд має і сучасний прапор України, який є втіленням національної єдності, честі, гідності, традицій державотворення, історії та сьогодення українського народу.

Сценарій до Дня Незалежності України

*Сценарій до державного свята України, що відзначається щорічно
24 серпня на честь прийняття Верховною радою УРСР Акта
проголошення незалежності України.*

Диктор:

Ти чуєш, як шумить Дніпро,
Як лине пісня солов'їна?
То все на щастя, на добро,
То наша рідна Україна.
Не згасла проведена зоря.
Не впала правда на коліна.
У кожній думі Кобзаря.
Живе могутня Україна.
В боях щербили ми шаблі
І воскресали на руїнах.
По всій землі святій землі
Гриміла славна Україна.
І слава Хортиці гучна,
І Берестечка кров невинна –
То все вона, для всіх одна,
То наша вільна Україна.
Тут все твоє – степи, гаї,
У небі туга журавлина.
Нехай повік в душі твоїй
Не згасне наша Україна.

I ведучий:

Україна... Золота чарівна сторона. Земля рясно уквігчана зеленню закосичена. Скільки ніжних поетичних слів придумали люди, щоб висловити гарячу любов до краю, де народилися й живуть!

II ведучий:

У глибину століть сягає історія нашого народу. Україна має багате й славне минуле. Вона виплекала Запорізьку Січ, славетну Києво-Могилянську Академію. Україна виколисала велетнів сили і духу – таких як Петро Сагайдачний, Богдан Хмельницький, Іван Сірко,

Григорій Сковорода, Устим Кармелюк, Юрій Дрогобич, Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка, Михайло Грушевський... Цей перелік, можна продовжити й іменами наших сучасників, які примножують славу нашої Батьківщини.

І сьогодні ми святкуємо річницю проголошення незалежності нашої держави.

Дівчинка: Україно! мій духмяний дивосвіт
Голубінь над чистим золотом волосся.
Через терени йшла до волі скільки літ,
І настав той світлий день коли

Разом: Збулося!

Хлопчик: Все що мріялось нами
Сповнилось, настало
«Ще не вмерла Україна»
Гордо прозвучало!

(Звучить Гімн України).

(Виходять дівчинка і хлопчик з хлібом).

Дівчинка: Хліб-сіль на рушнику несу.
Любов несу всесвітню.
Люблю людей я над усе,
Прийміть цей хліб,
Як символ достатку і життя.

Хлопчик: Даруєм хліб на рушнику –
І ніби між серцями сонце сходить,
Таке ясне, неначе згода
Між двох людей і між народів.

Дівчинка: Даруєм хліб на рушнику
На доброту і на взаємність
І відстані найдальші меншають,
І радісніше жити на віку.

Хлопчик: Допоки хліб – допоки світ,
З ним щастя і великі справи.
Подоба в нього від землі,
А суть – од правди.

Пісня «Паляниця»

(Виходить українець і українка).

Українка: Любіть Україну, як сонце любіть,
Як вітер, і трави, і води,
В годину щасливу і в радості мить,
Любіть у годину негоди.

Українець: Яка ж вона довга в століття,
Година негоди, що люд український гнітила.
Із сивої пам'яті сміло їдуть козаки,
А шаблі мов блискавка, сині жупани, мов крила.

«Ой на горі та й женці жнуть».
«Гей там на горі січ іде»

I ведучий: Соловки, Сибіри, Магадани...
Вороги народу де вони лік?
На душі на думці – скрізь кайдани.
Тридцять сьомий розпроклятий рік.

II ведучий: Так мало непогорблених прямих,
Окрилених високою метою.
І хто нас визволить од нас самих,
Від страху перед правдою святою?

Диктор: Народе мій, до тебе я ще верну,
Як в смерті обернуся до життя.
Своїм стражденим і незлим обличчям
Я син, тобі доземно уклонюсь.

I ведучий: Україно, земле рідна.
Земле сонячна і хлібна,
Ти навк у нас одна,
Ти, як мати, найрідніша,
Ти з дитинства наймиліша,

Ти і взимку найтепліша –
Наша отча сторона.

II ведучий: Одна Батьківщина і двох не буває.
Місця, де родилися, завжди святі
Хто рідну оселю свою забуває
Той долі не знайде в житті.
У рідному краї і серце співає,
Лелеки здалека нам весни несуть.
У рідному краї і небо безкрає,
І ріки-потоки, мов струни, течуть.

I ведучий: Тут мамина пісня лунає і нині
Її підхопили поля і гаї.
Її вечорами по всій Україні
Співають в садах солов'ї.

II ведучий: І я припадаю до неї устами.
І серцем вбираю, мов спраглий води.
Без рідної мови, без пісні, без мами
Збідніє, збідніє земля назавжди.

(Звучить пісня «Чорнобривці»)

Рідна земля – це казковий світ дитинства і юності, це невичерпне джерело, що все життя живить душу людини добром і світлом, куди б потім не завели шляхи долі. І в тому дитинстві – рідна хата, наша берегиня. Біла хата у вишневому садку. Біла барва в Україні – символ чистоти, морального здоров'я, душевної краси.

(Пісня «Смерекова хата»)

I ведучий: Вставай Україно! Вставай!
Виходь на дорогу свободи.
Де грає широкий Дунай,

Де ждуть європейські народи.

II ведучий: Вставай Україно! Вставай!
Єдною Чорне море й Карпати
І свій переболений край
Не дай ворогам розламати!

I ведучий: Під синім небом України
Зазолотилися жита.
У чуйнім серці воедино
З єдналась палітра та.
Бо ще дано нам споконвіку –
Душею, що не любить крику
Єднати землю й небеса.

II ведучий: Дай нам Боже сили і снаги,
Щоб цвіли Дніпровські береги,
Щоб жили гуртом , не поодинці
На землі щасливі українці.

I ведучий: Я на рідній мові друзям щастя зичу
Хай добро хлібину кожному несе
У гостинну хату широко всіх покличу.
І вони, я певна, зрозуміють все.
Де українська мова пахне барвінково,
Де українська пісня розправляє крило!

II ведучий: Рідне слово моє в нім озвуться віки,
Рідне слово моє – і крізь хмари сія.
Словом вишию день – простелю рушника,
А на тих рушниках – Україна моя.

«СВОЮ УКРАЇНУ ЛЮБІТЬ!..» – СЦЕНАРІЙ СВЯТА ДО ДНЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Орієнтовний сценарій для використання в роботі...

Приміщення, де проходить свято, можна прикрасити квітами, рушниками, вишиванками, керамікою, старовинними ужитковими речами, портретами народних героїв, українських письменників, діячів культури.

На стінах кілька висловлювань про рідний край:

Україно моя, Україно, я для тебе у світі живу.

(Д. Павличко)

Кохаю край наш дорогий, що зветься Україна.

(В. Коломієць)

З нею я ділити буду
радощі, турботи і жалі,
Бо у мене стукотить
у грудях

Грудочка любимої землі.

(Василь Симоненко)

Прислів'я:

Кожному мила рідна сторона.

За рідний край хоч помирай!

Всюди добре, а вдома найліпше.

Який рід, такий плід.

Рідна мова дорога людині, як саме життя.

На свято можна запросити батьків, послухати спогади бабусь та дідусів, разом заспівати українських пісень.

ВЕДУЧА. Сьогодні ми хочемо поговорити про нашу Україну, українську мову. Мова кожного народу неповторна, українська мова – одна з найбагатших і наймелодійніших мов світу. Не запозичена, не вкрадена ніким. Нівідки не привезена, а наша Співуча мова, житиме віки.

Кожна людина завжди з великою любов'ю і душевним трепетом згадує місце, де народилася, де минуло її дитинство. То вогнище, маленька батьківщина кожної людини, де живуть мама, тато, бабуся, дідусь, сестри, брати. І якщо скласти маленькі батьківщини кожного з нас – вийде наша велика держава Україна. Що таке Україна?

Україна – це наша земля, рідний край, наша країна з багатовіковою історією, мальовничою природою, чарівною піснею, і зрозуміло, мудрими, талановитими людьми. Це велика держава, і живуть у ній різні люди. Крім українців, нашу землю населяють люди інших національностей. Серед них росіяни, білоруси, поляки, чехи, молдовани, євреї, румуни, греки. І всі вони знайшли в нашому краї свою батьківщину, називають матір'ю соборну і суверенну Україну.

Україна – це історія народу, який протягом багатьох віків боровся за свою свободу і незалежність. Це його славні лицарі Петро Сагайдачний, Іван Сірко, Богдан Хмельницький, Максим Залізник, Іван Мазепа, Устим Кармалюк та багато інших, які віддали своє життя за щастя народу. Це й такі відомі всьому світові діячі української культури, як Т. Шевченко, Леся Українка, Іван Франко, Олександр Довженко, Марія Заньковецька, Микола Лисенко.

Учень 1. Де зелені хмари яворів

Зупинили неба синій став,
На стежині сонце я зустрів,
Привітав його і запитав.

Учень 2. Всі народи

бачиш ти з висот,
Всі долини і гірські шпилі.
Де ж найбільший
на землі народ?

Де найкраще місце на землі?

Учень 3. Сонце усміхнулося

здаля:

– Правда, все я бачу

з висоти,

Всі народи рівні, а земля

Там найкраща,

де вродився ти!

Учень 4. На світі

білому єдине,

Як і Дніпрова течія

Домашнє вогнище родинне,

Оселя наша і сім'я.

Учень 5. В щасливі

і в тяжкі години –

Куди б нам

не стелився шлях –

Не гасне вогнище родинне,

В людських запалене серцях.

Учень 6. Люблю я

край наш дорогий,

Що зветься Україна.

Вітчизні хочу я своїй

Зрости достойним сином.

Учень 7. Боже великий,

єдиний!

Нам Україну храни!

Волі і світла промінням

Ти її освіти.

Учень 8. Любіть Україну,

як сонце любіть.

Як вігер і трави, і води.

В годину щасливу,
і в радості мить
Любіть у годину негоди...

(Пісня «Ходить Ганна по садочку» – інсценізація).

Учень 9. Рідна земля моя

Я листок твій зелений,
Пісня в шелесті трав,
Промінь сонця в росі,
Я з грудей твоїх п'ю,
Україно, натхнення,
Я спішу до землі,
Що цвіте у красі.

Учень 10. Скільки свіглих доріг

ти для мене відкрила,
До високих зірок,
У широкі поля.
У мені твоя сила,
Найдорожча з усіх
Рідна земле моя.

(Українська народна пісня «Чом, чом, земле моя»).

Учень 11. Любіть Україну

у сні й наяву.
Вишневу свою Україну.
Красу її вічно живу і нову
І мову її солов'їну.

Учень 12. Рідна мова

в рідній школі!
Що бринить нам чарівніш?
Що нам ближче і миліш,
І дорожче в час неволі?!

Учень 13. Рідна мова,

рідна мова!

Що в єдине час злива, –
Перші матері слова,
Перша пісня колискова.

Учень 14. Як гул століть,
Як шум віків,
Як подих вітру – рідна мова,
Вишневих ніжність
пелюстків,
Сурма походу світанкова.
Неволі стогін, волі спів,
Життя духовного основа.

(Українська народна пісня «Ой на горі калина»).

Учень 15. Мова рідна,
слово рідне.
Хто вас забуває.
Той у грудях не серденько –
Тільки камінь має.

Учень 16. Розквітай
прекрасна Україно,
Рідна земле, матінко моя,
Хай лунає мова солов'їна
Пісня неповторная твоя.
(«Подольночка» – українська пісня (інсценізація).

Учень 17. Наша славна Україна.
Наше щастя і наш край!
Чи на світі є країна,
Ще миліша за наш край?

Учень 18. Люблю я
в рідному краю
Веселі співанки пташині,

І річки бистру течію,
І ругу-м'яту при долині.
Учень 19. Пропахли вітром колоски –
Таке чіпке безмежне поле.
І мамин хліб, і ті стежки
Якими вранці
йдуть до школи,
І перші проліски в гаю
І щедре сонечко в блакиті,
Люблю Україну я свою:
Вона – найкраща
в цілім світі.

Учень 20. Я чую твій голос,
Пшеничний твій колос.
У душу мені засіває зерно.
Моя Україно, білява хатина
Пізнати тебе
мені щастя дано.

Учень 21. Гарна ти матусю,
Люба, дуже мила!
Ти мене ще змалку
Звичаю навчила.
І щодня навчаєш,
Як любить родину
Мову нашу гарну,
Рідну Україну.
Буду українка
Як і ти, матусю,
І за ту науку
Я тобі вклонюся.

(Пісня «Українка я маленька»).

Вчитель. Розквітай,
прекрасна Україно,
Рідна земле, матінко моя.
(С. Ротару «Край, мій рідний край»).

Літературно-музичний вечір до Дня Незалежності України

(Під музику до пісні «О, Україно!» діти заходять у зал і зупиняються біля своїх місць).

Ведуча. Щасливі “ми, що народилися і живемо у такій чудовій, багатій, мальовничій землі, у нашій славній Україні. Тут жили наші прадіди, діди, тут живуть наші батьки, тут корінь роду українського, що сягає сивої давнини. Де б ми не були, скрізь відчуваємо поклик рідної землі, хвилюємось аж до сліз, зачувши рідне слово.

І сьогодні ми і наші діти дякуємо Богові, що ми стали вільними і скинули з себе окови, які висіли на нас протягом багатьох віків.

1-а дитина. Всевишній Боже, дякую Тобі, що Ти створив мене вільним Українцем, сином українського народу, дитиною багатої і великої землі. Дякую Тобі, Всещедрий, що Ти дав моєму народові чарівну мову й пісню.

2-а дитина. Всевишній Творче, поможи моєму народові діждати кращої долі на власній багатій, великій землі. .

(Діти співають «Молитву за Україну»).

1-а дитина.

Я – землі цієї паросток зелений,
Я – землі цієї крапля дощова.
Заплелись у мені, приросли до мене
Жито і дерева, квіти і трава.

2-а дитина.

Зацвітає калина, зеленіє ліщина,

Степом котиться диво-трава.

Це – моя Україна, це – моя Батьківщина,

Що, як мама, як тато, – одна. (Співають пісню «Рідний край», муз.

Михайленка).

1-а дитина.

Кохаю край свій золотий,

Свою рідну Україну. Як хочу я, аби зрости

Вітчизні гідним сином.

2-а дитина.

Є в світі зваби немалі,

Цікава стежка кожна, Але до рідної землі

Збайдужіги не можна.

3-я дитина.

Нема ріднішої, повір, –

За неї, пречудову!

Люби, шануй, піднось до зір

її пісні і мову!

(Пісня «Люблю Україну», муз. Р. Новосада).

1-а дитина.

А зібрались ми сьогодні,

Щоби не забути:

Хто боровся за Україну –

Усіх спом'янути.

2-а дитина. Усіх тих героїв,

Що пали в бою

За України славу, її честь і волю.

3-я дитина.

Згадайте чубатих

З Січі козаків,

Лицарів калини –

Січових стрільців..

4-а дитина.

Згадайте упівців,
Що в лісах ховались.
Усіх, хоч не знаєм
Як і називались.

5-а дитина.

Бо палко любили
Рідну Батьківщину,
За неї боролись
Вони до загину.

(Звучить пісня “Гей, ви, хлопці січовії”).

1-а дитина.

Повій, вітре, із степів,
Дай нам славу козаків.
Гей, там, на горі Січ іде,
Гей, непорочний стяг несе!

2-а дитина.

Йде Січове Військо –
Пісня степом лине,
Як поборем вороженьків,
Слава не загине! (Заходять хлопчики – січові стрільці, інсценізація пісні “Гей, ви, хлопці січовії”).

1-й січовий стрілець.

Гей, ізгадайте, браття-вкраїнці,
Де ми на світі бували,
Як із неволі край наш коханий
Всі ми гуртом рятували.

2-й січовий стрілець.

Гей, згадайте, знову вставайте:
Рідний народ у неволі.
Будем боротись і працювати,

Щоб нам добитися волі!

3-й січковий стрілець.

Не дам зганьбити мій народ,

Піду на муки і на ад терпінь,

Та не скорюся, не зігнуся!

Я присягаюся й клянуся!

Ведуча.

Ой, та й зажурились стрільці січовії,

Як Овруч-річку проходили,

Що стільки народу впало за свободу

-Встояти не було сили.

(Стрільці ідуть під пісню “Шумить, гуде соснонька”, муз.

Верховинця).

Ведуча.

Ой там при долині, фанатами зритій,

Біжить на виднині

Кочовик убитий.

Козацьке тіло

Від вігру згоріло,

А личко розцвіле

Зів'яло, змарніло.

Наші діти, мов ті квіти,

Зібрались в рядочок,

Та й понесли на могилу

Блакитний віночок.

(Виходять дівчатка з віночками і квітами та хлопчики, один з них із прапором).

Піду в поле й назбираю

Колосків, квіточок

Та й наплету на стрілецьку

Могилу віночок.

2-а дівчинка.

І віночком уквітчаю
Той хрестик похилий,
Що під ним відпочиває
Стрільчик юний, милий.

1-й хлопчик.

Станьмо, станьмо на коліна,
Помолімся, брате мій.
Тут сплять герої України,
Що йшли за волю в смертний бій.

2-й хлопчик.

Станьмо, станьмо на коліна,
Хай сняться хлопцям світлі сни.
Хай знає ненька-Україна,
Що є у неї ще сини.

3-й хлопчик.

Станьмо, станьмо на коліна
І до землі склонімо стяг.
Тут ті, для кого Україна
Була дорожча за життя.

Ведуча.

Вставай, Україно, вставай,
Виходь на дорогу свободи,
Де грає широкий Дунай,
Де ждуть європейські народи.
(Інсценізація пісні «Ой, у лузі червона калина»).

Ой, у лузі червона калина похилилася

(виходить дівчинка-Україна з калиною в руках, в кінці рядка опускає калину).

Чогось наша славна Україна зажурилася (опускає голову і сідає на стільчик).

А ми тую червону калину підіймемо,

А ми нашу славну Україну

Гей, гей розвеселимо

(дві дівчинки підходять до «України» і одягають їй намисто і віночок на голову).

Як повіє буйнесенький вітер з широких степів

(“Україна” обходить круг повільним кроком і стає в центрі, діти похитують руками вгорі).

То прославить по всій Україні січових стрільців

(“Україна” робить те саме, всі похитують руками вгорі).

А ми тую стрілецькую славу збережемо,

А ми нашу славну Україну

Гей-гей розвеселимо

(“Україна” крутиться припадаючим кроком, всі діти витягують жовто-блакитні стрічки і помахують ними, на повторення підходять до неї козаки і піднімають на стільчику).

Ведуча. Живи, Україно, живи,

Єднай Чорне море й Карпати!

І свій переболений край

Не дай ворогам розламати.

Живи, Україно, живи,

Дай познак, ясніший від грому,

Що ти не рабиня Москви

Й рабою не будеш нікому.

(Всі присутні, стоячи, співають гімн «Ще не вмерла Україна»).

**Літературно-музична композиція
«УКРАЇНО, ЛЮБА НЕНЬКО!»**

(Сценарій до дня незалежності України)

Сцена святково прикрашена. На сцені образ Матері Божої, рушник, прикрашений квітами, калиною. Під фонограму пісні "Два кольори" виходять ведучі. У руках у них калина, хліб на вишитому рушнику.

Ведучий.

Вишита колоссям і калиною,
Вигойдана співом солов'я,
Звешся величаво - Україною,
Земле зачарована моя.

Ведуча.

Ти мені боліла важко ранами,
Як тебе хотіли розп'ясти,
І нитками - чорними й багряними
Власний образ вишивала ти.

Ведучий.

Вишивала ніжністю суворою,
Муками і полум'ям надій.
Я читаю всю твою історію
На сорочці вишитій твоїй.

Ведуча.

Непроста історія країни,
Нашої вітчизни - України,
Нові вишивання її долі,
Паростки нового, поки кволі.

Ведучий.

І б'ємось в житті, немов підранки,
Крають душу чорні вишиванки,
Чорний колір інші забиває,

Лиш надія душу зігріває.

Ведуча.

Нині свято нашого народу,
Свято України, її роду!
Ще пройти доріг нам слід багато...
Свято майбуття, надії свято.

Ведучий.

І як з давніх пір у нас ведеться, -
Хліб святий до свята знов печеться!
Хлібом-сіллю Вас ми зустрічаєм.
І у нас на святі всіх вігаєм!

Ведуча.

В роботящі руки від громади,
Хліб і сіль вручаємо ми радо!
Хай прийме святу цю нагороду
Вартий шани нашого народу!
*(На сцену піднімається шанована в колективі людина, приймає
хліб-сіль, цілує хліб і звертається з коротким привітанням.
Ансамбль виконує пісню про Україну).*

Ведучий.

Україно, в паростках надій,
Із широкою, як степ, душею,
В думі сивій, волі молодій -
Переймаюсь долею твоєю.

Ведуча.

Свігло з Кобзарем сліпим несла,
Слово із кайданів визволяла,
Всім народом у пісні пішла,
Де твоїх коней не розпрягали ...
(Виконується пісня "Розпрягайте, хлопці, коні").

Ведучий.

Ти ж бо українка, Україно,
Як твої лелеки й журавлі,
У твоїх очах співа барвінок,
І калини гілка на чолі ...

(Виходять юнак і дівчина в українському одязі, тримаючи в руках запалені свічки, стають на коліна).

Юнак. Станемо на коліна перед Матір'ю-Україною і помолимося, як Матері Божій.

Дівчина. Станемо на коліна перед Матір'ю і душею засвітимось правдою, як на сповіді.

Юнак. Станемо на коліна перед Україною - і виростемо духом до небес.

Дівчина. Свята година молитви і сповіді встає з чистоти матінки-землі і пречистого неба-батька, і зоріє у тому сяйві українська душа, і являє як молитву і сповідь у слові, і шепоче його споконвіків так довірливо тихо, що слово України чути на весь світ.

Юнак. Слово тихе, а громом гримить із сивих століть. Слово сяйливе, бо з Сонця благословилося. Слово вічне, як вічна під небесами матінка-земля. Слово живе, бо зродилося з Любові. Слово сильне, бо зросло на Вірі.

Дівчина. Слово віще, бо несе під серцем Надію, як дитя. Слово заповігне, . бо покликане здобути Волю. Слухаймо це слово душею, бо воно із пісні народу виспівалось. І в тому величному хорі, де злилося так багато тих голосів, лунає пророчо молитва Тараса.

(Юнак і дівчина виходять. На сцені Тарас).

Тарас.

Я так, я так її люблю,
Мою Україну убогу,
Що прокляну самого Бога,
За неї душу погублю!

Ведуча. Любов і болі народні зростили його слово і подарували йому безсмертя, і в цьому слові викарбувано заповіт любові до України.

Тарас.

Нема на світі України,
Немає другого Дніпра.

Ведучий. Є одна Україна, як Мати Божа, цариця неба і землі, покровителька і захисниця України, і перед її образом повторимо заповітне Тарасове слово.

Тарас.

Свою Україну любіть,
Любіть її во время люте,
В останню тяжкую минуту
За неї Господа моліть.

Ведуча. Світ постав із слова, і Україна постала із слова. І те слово було Шевченкове.

Тарас.

Малого сліду не покину
На нашій славній Україні,
На нашій - не своїй землі.
І не пом'яне батько з сином,
Не скаже синові: "Молись,
Молися, сину, за Вкраїну
Його замучили колись".
Мені однаково, чи буде
Той син молитися, чи ні..
Та не однаково мені,
Як Україну злії люди
Її окраденую збудять ...
Ох, не однаково мені.

Ведучий. Холодної зими великий син України писав останнього вірша - прощання зі світом. А в тому прощанні - знову дума про Україну. З цією надією, вірою і любов'ю відійшов Т. Г. Шевченко у вічність.

Тарас, (повільно ідучи)

Дніпро, Україну згадаєм,
Веселі ігрища в гаях,
Могили-гори на степах –
І веселенько заспіваєм.

Ведуча. На веселій ноті обірвалося життя поета
(Пісня на слова Т. Г. Шевченка).

Ведуча. Сьогодні ми відзначали річницю нашої незалежності, і так хочеться хоч на хвилину заглянути у майбутнє. Як там буде?

Ведучий. А це досить просто! Ось у мене в руках машина часу!
Натисну вмикач - і в майбутньому!

Ведуча. Наша машина?

Ведучий. Ні, японська, на жаль ...

Ведуча. Що ж, спробуємо?

Ведучий. Прошу. Ось натискаю.

(Чути шум, писк, на сцену виходить юнак у дивному одязі).

Ведуча. Даруйте, а ви хто будете?

Незнайоμεць. Я? Я з майбутнього!

Ведуча. Спрацювала техніка!

Незнайоμεць. А що це у вас?

Ведучий. Машина часу!

Незнайоμεць. О! Це те, що я шукаю! Продайте!

Ведучий. З нагоди нашого свята я вам її дарую. Візьміть!

Незнайоμεць. Маде ін Япон... А... Японська...

Ведучий. Авжеж, японська!

Незнайоμεць. Ні дякую. Я шукаю найкращу. Українську.

Ведуча. Яку?

Незнайомець. Не дивуйтесь! У нас в майбутньому найкращою вважається техніка з позначкою «Виготовлено в Україні».

Ведучий. І купують?

Незнайомець. Ще й як!

Ведуча. За долари?

Незнайомець. Не лише за долари, навіть гривні дають!

Ведучий. Не зрозумів?

Незнайомець. У нас у майбутньому найтвердіша валюта - українська гривня.

Ведуча. І скільки ж гривень за долар?

Незнайомець. Та ви що? У нас за одну гривню - 700 доларів на ринку дають!

Ведучий. І у вас ринок?

Незнайомець. Є ринок - все є.

Ведуча. І у нас ніби ринок ...

Незнайомець. Те, що у вас - поки що базар.

Ведучий. І довго у нас цей базар буде?

Незнайомець. Та ще буде ... Поки Ви все не перепродасте тричі ... А коли вже нічого буде продати - візьметесь до виробництва. Буде все чісь, приватне - буде і економія, і економіка, і ринок, і товари.

Ведуча. А ціни?

Незнайомець. Будуть ще і ціни ... Всього буде... Але вибачайте, мені пора... (Виходить).

Ведуча. Отакої ... Виходить, поки базар ...

Ведучий. Ну, це ми і без нього і бачимо, і чуємо.

Ведуча. Але ж, дійсно, ми українці і працювати вміємо, роботи не боїмося, а так живемо ...

Ведучий. Думаю, не довго ми будемо так жити, бо не одне покоління боролось за волю України, і ми її маємо!

Ведуча. Всіх, хто постраждав за незалежність України, у кого поламані долі, знівечене, передчасно втрачене життя, пом'янемо нині, люди.

(Хвилина мовчання, звучить траурна мелодія, всі встають).

Ведучий. І хай Бог простить усім, хто не відаючи, що творить, приніс шкоду нашому народові, нашій неньці-Україні. І ми простимо, люди.

Ведуча. Простимо. Бо сказано: «Люби ближнього свого - як себе».

Ведучий. А у вічній помсті не буває істини.

Ведуча. І ніщо у цім світі не втримається на неправді. Врешті, час усе розставить на свої місця.

Ведучий. Бо на все свій час! Час розкидати каміння канув у Лету. Інший гряде час - час збирати каміння.

Ведуча. І як не важко - зберемо і побудуємо нашу державу.

Ведучий. І хай поможе Бог!

Ведуча.

Бог шле здоров'я вам, добрі люди!

Ми вірим у свято, воно ще в нас буде!

Ми біля хати посадим калину.

І праця відродить-таки Україну!

(Пісня «Ой у лузі червона калина», виконують всі).

Рекомендована література:

Україна: утвердження незалежної держави (1991-2001) [Текст] : моногр. / уклад.: Н. П. Барановська, В. Ф. Верстюк [та ін.]; під ред. В. М. Литвина. – Київ: Видавничий дім «Альтернативи», 2001. – 704 с.

Сорока, М. Світ відкриває Україну [Текст] / М. Сорока. – Київ: Видавництво «Київська правда», 2001. – 783 с.

Вівчарик, М. М. Українська нація: шлях до самовизначення [Текст] : моногр. / М. М. Вівчарик, П. П. Панченко [та ін.]. – Київ: «Вища школа», 2001. – 287 с.

Україна на шляху до Європи [Текст] / упор.: В. І. Шкляр, А. В. Юричко. – Київ: Етнос, 2006. – 496 с.

Шаповал, Ю. Держава [Текст] : ілюстр. енцикл. України / Ю. Шаповал. – Київ: Балтія-Друк, 2008. – 160 с.: іл.

Здобуття незалежності України 1991. Історія проголошення, документи, свідчення [Текст] : в 2 т. – Житомир : Рута, 2011. – Т. 1.- 752 с.

Україна: хронологія розвитку. Імперська доба. 1800 – 1917 рр. [Текст] : наук.- попул. вид. / уклад. О. М. Донік. – Київ: Кріон, 2011. – 560 с.: іл.

Сиско, І. «Щастя дай Боже народу» [Текст] : Відзначення 18-річчя незалежної України / І. Сиско // Народне слово. – 2009. – 28 серп.

Сиско, І. З яким настроєм зустрічаєте День Незалежності України? [Текст] / І. Сиско // Народне слово. – 2015. – 21 серп. – С. 4: фотогр.